

ZICHT OP burgerparticipatie

Dicht participatie de kloof tussen burgers en politiek?

Column Kim Putters
'Alle stemmen moeten
worden gehoord'

Fietscafé Enschede
Ideeën ophalen
in het buurthuis

SER

04

Op zoek naar álle stemmen

Hoe neem je gedragen beslissingen als steeds meer mensen zich minder vertegenwoordigd voelen door de politiek of instituties als de SER?

22

Aan de slag met burgerparticipatie

Vijf handvatten voor de praktijk

En verder

03 Uit de praktijk

Kennissuitwisseling tussen burgerberaden in Milaan

09 Voorzitter aan het woord

Streven naar brede, duurzame welvaart betekent niemand achterlaten

10 Interview

Heeft een burgerberaad zin, en bij welke onderwerpen leent het zich? Drie praktijk-professionals aan het woord

15 Column Eva Rovers

Burgerberaden: een noodzakelijke aanvulling op de representatieve democratie

16 Zo doen wij dat

Veranderende spelregels vragen volgens Studio Vers Bestuur om een nieuwe manier van besturen

18 Interview Caelesta Braun

Participatie wordt te vaak als apart proces georganiseerd, vindt Braun

24 Reportage

Hoe pakken meer mensen de fiets? Inwoners Enschede denken mee in Fietscafé

29 Column Esmée Driessen

Bezint eer ge begint

30 Update

Een betekenisvolle dialoog in de toeleveringsketen

Colofon

Zicht op is een uitgave van de Sociaal-Economische Raad en verschijnt vier keer per jaar. Met de verhalen in dit blad wil de SER de overleconomie en de sociale dialoog bevorderen. Een jaarabonnement is gratis. Opgave jaarabonnementen en adreswijzigingen graag via zichtop@ser.nl **Redactie** Dafna Holtzer (hoofdredactie), Thomas Blom, Robby Gajadien, ZB Communicatie & Content (coördinatie & eindredactie) T (0)70 3499 653 E zichtop@ser.nl **Aan dit nummer werkten mee** Ton Bennink, Berber Bijma, Nicole Gommers, Dirk Hol, Dorine van Kesteren, Corien Lambregtse **Redactieraad** Amy Eaglestone, Sarah van Hugte, Sylvia Molenkamp, Ruud van Soelen, Anne Sophie Stoop, Marion Winnink **Klankbordgroep** Yasmin Ait Abderrahman, Eva Buwalda, Anette de Groot, Paul te Grotenhuis, Nic van Holstein, Wibo Kusters, Manon Krol, Maarten Lindeboom, Guido Rijnja, Alex Tess Rutten, Bram Verkerke **Illustraties** Vectorgrove, Bima **Opmaak** Riccardo van der Does, Robby Gajadien **Productie** Drukkerij Opmeer

SER

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

Denkwerk Draagvlak Dialoog

Uitwisseling op Europees niveau

Hoe selecteer je leden voor een burgerberaad en voor welke onderwerpen leent een burgerberaad zich? Die vragen spelen niet alleen in Nederland, maar in vrijwel alle Europese landen. “De context is in al die landen verschillend, maar die algemene vragen spelen bij iedereen”, vertelt Miguel González Vaz, communicatiemedewerker bij FIDE (Federation for Innovation in Democracy - Europe), de Europese organisatie die zich inspant voor innovatie in de democratie. FIDE organiseerde in april 2023, samen met het kennisnetwerk voor klimaatburgerberaden KNOCA, een *Spring School* in Milaan over burgerberaden die zich met klimaatproblemen bezighouden. “Politici zijn door electorale druk vaak gericht op de korte termijn en focussen daarbij met name op economische

belangen. Een burgerberaad kijkt naar de lange termijn en naar het belang van de hele bevolking.”

In Milaan kwamen twee dagen lang zestig deelnemers en tien sprekers bijeen, die samen zo’n twintig landen vertegenwoordigden. “Naast alles wat we online doen, is dit een prachtige aanvulling: intensief met elkaar in gesprek gaan en ervaringen uitwisselen. Naast de lezingen hebben we daar veel ruimte voor gemaakt. Aan kleine tafels, waar ook de sprekers aanschoven. Dat was een schot in de roos en voorzag precies in de behoefte van de deelnemers, blijkt uit de evaluaties. Ervaringen uitwisselen met mensen in een vergelijkbare situatie, maar in een andere geografische, culturele of overheidscontext helpt hen om eigen projecten weer met een frisse blik te benaderen.”

Aan het woord

Daan de Bruijn
senior onderzoeker
Zeggenschap en Burger-
betrokkenheid bij Movisie

Halleh Ghorashi
hoogleraar Diversiteit
en Integratie aan de VU
en kroonlid bij de SER

Amy Eaglertone
senior beleidsmedewerker
participatie en
representatie bij de SER

Moslimjongeren gingen eind mei 2023 met SER-voorzitter Kim Putters in gesprek over bedoelde en onbedoelde arbeidsdiscriminatie. Discriminatie van mensen met een moslimachtergrond blijkt te zijn gestegen. Moslims hebben hierdoor structureel minder kans op een baan.

Op zoek naar álle stemmen

De tegenstellingen in de samenleving nemen toe. Veel mensen vragen zich af of de politiek wel in staat is om oplossingen te bieden voor de reusachtige opgaven waar Nederland voor staat. Is burgerparticipatie de oplossing om de kloof tussen burgers en politiek te dichten? En wat kan de SER hieraan bijdragen?

Tekst Corien Lambregtse **Beeld** Frederieke van Dongen, Dirk Hol

De elite tegenover het volk. De rijken tegenover de armen. De Randstad tegenover de regio's. De stad tegenover het platteland. Boeren tegenover natuurbeschermers. De tegenstellingen in de samenleving lijken groter dan ooit. En dat terwijl de crises en transitie die nu spelen breed gedragen beslissingen vragen. Hoe doe je dat als steeds meer mensen zich minder vertegenwoordigd voelen door de politiek, en instituties als de SER?

Met dit vraagstuk houdt Daan de Bruijn, senior onderzoeker Zeggenschap en Burgerbetrokkenheid bij Movisie, zich al jaren bezig. Hij heeft veel ervaring met participatieprojecten. "Er wordt nu van alle kanten om vernieuwing en versterking van de democratie geroepen. Op lokaal niveau springen referenda, enquêtes, klankbordgroepen, stadsgesprekken, burgerbegrotingen en ook steeds meer

burgerberaden als paddenstoelen uit de grond. Het is waar dat burgerparticipatie kan helpen om burgers meer te betrekken bij het maken en uitvoeren van beleid. Maar het is niet de heilige graal. Want als participatie niet divers genoeg is, kan dit zelfs het tegenovergestelde effect hebben."

Bij burgerberaden wordt via een gewogen loting nog geprobeerd om een afspiegeling van de samenleving te bereiken, maar bij veel burgerparticipatieprojecten is de groep mensen die hun stem laat horen weinig divers, zegt De Bruijn. "Het probleem van burgerparticipatie is dat de meeste mensen weinig participeren en een kleine groep veel participeert. Die groep bestaat vaak vooral uit witte, hoogopgeleide mannen van 50 jaar en ouder. Daar komt bij dat theoretisch opgeleiden hun belangen beter op tafel weten te leggen en dat er vaak beter naar hen wordt geluisterd dan naar praktisch

‘Hoe meer participatie, hoe groter de verschillen tussen burgers: de participatieparadox’

opgeleiden. Dat is precies waarom veel mensen afhaken en zich niet meer laten horen, of alleen nog in protesten.”

Alle stemmen horen

Hoe meer participatie, hoe groter de verschillen in invloed en zeggenschap tussen burgers. Dat is de participatieparadox. Daarom blijft het ook bij burgerparticipatie de grote uitdaging om alle groepen mensen te bereiken en alle stemmen hoorbaar te maken.

Movisie maakt onderscheid tussen vier soorten ‘stemmen’. De Bruijn: “De eerste groep bestaat uit onderbelichte en kwetsbare stemmen. Mensen die hun stem niet of nauwelijks laten horen, omdat ze dat niet kunnen of omdat ze niet worden uitgenodigd. Denk aan mensen die minder talig zijn of de Nederlandse taal niet goed genoeg beheersen, waardoor de drempel om te participeren heel hoog is.”

De tweede groep bestaat uit kritische en onbegrepen stemmen. “Dit zijn mensen die geen vertrouwen hebben in de politiek en georganiseerde vormen van participatie. Die onbehagen voelen en vaak ook pessimistisch zijn over de toekomst. Vaak zijn dit oudere mensen met een lagere opleiding en minder inkomen. Als zij hun stem laten horen, is dat niet in georganiseerde vormen van beleidsparticipatie, maar in protesten.”

De derde groep die Movisie onderscheidt zijn de zwijgende stemmen. “Deze groep bestaat uit twee delen. Het ene deel bestaat uit mensen die niet geïnteresseerd zijn in participatie. Ze zijn heel druk met hun eigen leven of vinden alles wel best. Ze komen alleen in actie bij situaties die urgent zijn of heel dichtbij komen. Deze groep bestaat

uit inwoners die veelal theoretisch zijn opgeleid en een modaal of hoger inkomen hebben, maar ook uit relatief veel jongeren en jonge gezinnen. Dit noemen wij de ‘zwijgende meerderheid’. Het andere deel bestaat uit mensen die zich niet uitspreken omdat ze niet voor of tegen zijn, maar daar ergens tussenin zitten. Ze denken dat hun genuanceerde stem wegvalt in het felle debat tussen voor- en tegenstanders en laten zich daarom niet horen. Deze groep noemen wij het ‘stille midden’.”

De vierde groep bestaat uit gevestigde, veelgehoorde stemmen. “Dat zijn mensen die graag participeren en ook goed weten hoe ze hun invloed kunnen uitoefenen. Doorgaans zijn het theoretisch opgeleiden, met een middelbaar/hoger inkomen, relatief meer ouderen, mannen en mensen zonder migratieachtergrond. Deze groep wordt vaak aangeduid als ‘participatie-elite’.” Om het vertrouwen in politiek en bestuur of een maatschappelijke organisatie te herstellen, moeten de kritische en zwijgende stemmen, maar vooral ook de kwetsbare stemmen beter worden gehoord, zegt De Bruijn. “De mensen met kwetsbare stemmen worden doorgaans niet betrokken bij de beleidsontwikkeling, waardoor beleid dat voor hen wordt

gemaakt vaak mijnenver van hen af staat. Dat leidt tot wantrouwen. Dat wantrouwen los je niet op met burgerparticipatie alleen. De overheid moet eerst haar basisdienstverlening op orde brengen én zorgen dat beleid veel beter aansluit bij de ervaringskennis en de leefwereld van mensen.”

Nieuwe verbindingen

Alle stemmen in de samenleving horen. Alle groepen bereiken. Daarvoor zijn nieuwe, verbindende en inclusieve vormen van participatie nodig, zegt Halleh Ghorashi, hoogleraar diversiteit en integratie aan de Vrije Universiteit en kroonlid bij de SER. Zij ziet een belangrijke rol weggelegd voor tussenpersonen die de verbinding leggen tussen de systeem- en de leefwereld. “Tussenpersonen zijn mensen die dicht genoeg bij de leefwereld staan van mensen voor wie het beleid bedoeld is en professioneel genoeg zijn om het proces in de systeemwereld te begrijpen en te beïnvloeden. Zij kunnen de vanzelfsprekende routines in het systeem ter discussie stellen en ruimte maken voor vernieuwende vormen van verbinding.”

Volgens Ghorashi zijn tussenpersonen effectief wanneer zij een perspectief hebben dat van de dominante norm afwijkt,

‘Levensverhalen vergroten de verbeelding bij het samen zoeken naar oplossingen’

Op 12 mei 2023 deelden jongeren hun ideeën en praatte mee over Nederland in 2050 tijdens 'The Future is Ours', een bijeenkomst georganiseerd door het SER Jongerenplatform en de Staatscommissie Demografische ontwikkelingen.

en verbonden zijn aan een netwerk van partners die maatschappelijke transformatie nastreven. "Zo'n netwerk ziet burgerparticipatie niet alleen als een samenstelling van individuele perspectieven, maar als een samenwerking waarin verschillende perspectieven samen een sociale beweging vormen. De kaders voor samenwerking worden in co-creatie opgesteld."

Essentieel is volgens haar ook dat er 'tussenruimtes' zijn, waarin mensen met elkaar in gesprek gaan. "In die tussenruimtes leren mensen afwijkende perspectieven te omarmen. Dat kunnen spannende gesprekken zijn. Maar spanningen zijn noodzakelijk om vastgelopen dominante kaders te ontregelen."

Een mooi voorbeeld is het initiatief 'Samen Vooruit', onderdeel van de armoedebestrijding in de Indische Buurt van Amsterdam. "Dit initiatief werkt aan een inclusief ondersteuningssysteem voor mensen in nood. De ervaringen van wijkbewoners zijn verbonden met het perspectief van de gemeente. Op basis daarvan is een samenwerking gestart met werkgevers, uitkeringsinstanties, hulpverlening en beroepsonderwijs, om een inclusief vangnet te bouwen dat aansluit bij wat mensen nodig hebben en ambiëren. Uitgangspunt zijn niet hun problemen, maar hun levensverhalen. Levensverhalen halen momenten van kracht en motivatie uit het verleden naar boven en vergroten de verbeelding van de betrokken inwoners én het ondersteuningssysteem bij het samen zoeken naar oplossingen."

Binnen het initiatief zijn vrijwilligers actief, die wijkbewoners ondersteunen die doorgaans niet worden bereikt door formele instellingen en officiële hulp-

verleners. Waar nodig sluit de formele hulp aan. Ghorashi: "Voor formele instanties is deze aanpak een hele uitdaging in flexibiliteit en loslaten, maar de samenwerking met bewonersinitiatieven blijkt heel goed uit te pakken. Andersom geldt dat ook. Van beide kanten wordt ingezien dat formele structuren en bewonersinitiatieven niet tegenstrijdig zijn, maar elkaar aanvullen."

Uitdaging voor de polder

Deze tijd vraagt om nieuwe verbindingen. Dit gaat niet alleen de politiek aan. Maatschappelijke organisaties als ziekenhuizen, onderwijsinstellingen en woningbouworganisaties moeten eveneens met burgerparticipatie aan de slag. En ook voor de SER is er werk aan de winkel. Volgens Amy Eaglestone, senior beleidsmedewerker participatie

**'Participatie
is voor
de SER
geen doel,
maar een
middel'**

In break-outsessies tijdens 'The Future is Ours' werden jongeren uitgenodigd hun visie op de toekomst van Nederland te delen en bespreken met andere deelnemers.

Verbreiding van de polder

De SER heeft de laatste jaren op allerlei manieren ruimte gemaakt voor andere stemmen, naast die van werkgevers, werknemers en kroonleden. Zo is in 2015 op initiatief van toenmalig SER-voorzitter Mariëtte Hamer het SER Jongerenplatform opgericht. Bij de totstandkoming en uitvoering van het Energieakkoord (2013), het Klimaatakkoord (2019) en de IMVO-convenanten (sinds 2016) hadden en hebben vele maatschappelijke organisaties een cruciale rol. Het recente initiatief SER Topvrouwen is opgericht om hooggekwalificeerde topvrouwen zichtbaar te maken en diversiteit binnen bedrijven en organisaties te bevorderen.

en representatie bij de SER, is het belangrijk dat de SER met de tijd meebeweegt. “We hebben ons dit jaar intern verdiept in burgerparticipatie omdat wij hier zelf ook meer over moeten weten. Wat kunnen wij als SER doen om alle stemmen in de samenleving te laten horen, ook die van het stille midden en de zwijgende meerderheid? Bieden wij belanghebbenden de kans om mee te denken over beleidsadviezen aan de politiek? Daar ligt voor de SER een grote uitdaging, die door SER-voorzitter Kim Putters hoog op de agenda is gezet.”

Kloof verkleinen

Om de legitimiteit van de SER te behouden, moet het overleg worden verbreed. “SER-adviezen die breed draagvlak in de samenleving hebben, kunnen helpen om de kloof tussen de politiek en burgers te verkleinen en het vertrouwen in de overheid en instituties te herstellen. Bij elk advies moeten we onderzoeken wie door dat beleid wordt geraakt. Vervolgens moeten we met die belanghebbenden in gesprek en hen uitnodigen om

mee te denken, zodat het beleid aansluit bij hun beleving en ervaring. We moeten niet over mensen één beslissen, maar in gesprek gaan.”

Niet alle belanghebbenden hoeven een zetel in de raad. Dat zou praktisch niet eens mogelijk zijn, zegt Eaglestone. “Maar er zijn ook andere vormen van participatie en representatie. We kunnen digitale technologie inzetten voor grootschalige online peilingen of serious games, al dan niet in combinatie met dialoogtafels en klankbordgroepen die meer de diepte ingaan. Of verbinding zoeken met burgerinitiatieven die nu overall opkomen, en met bedrijfsp gemeenschappen en coöperaties. Door het overleg in de polder te verbreden, versterken we de positie van de samenleving en zorgen we ervoor dat alle stemmen worden gehoord. Daarmee bouwen we aan vertrouwen en verkleinen we de tegenstellingen. Participatie is voor de SER geen doel, maar een middel om te bereiken dat we de vraagstukken van deze tijd gezamenlijk aanpakken en niemand achterblijft.” ●

Participatie in de polder

In de polder klinken al lang niet meer alleen de stemmen van werkgevers, werknemers en kroonleden. Zij bekleden de zetels in de officiële SER-raadsvergaderingen, maar steeds meer maatschappelijke organisaties denken en doen mee in het werk van de SER. Waar mogelijk worden zij betrokken in commissies, expertsessies en klankbordgroepen om adviezen of akkoorden tot stand te brengen.

Die brede betrokkenheid is voor de SER van groot belang. Vraagstukken rond werk, economie en duurzaamheid gaan immers de hele samenleving aan. Bovendien draagt brede betrokkenheid bij aan het draagvlak van de SER-adviezen. Het streven naar brede, duurzame welvaart betekent: niemand achterlaten in deze tijd van grote economische, maatschappelijke en ecologische veranderingen. Daarom moeten alle stemmen worden gehoord. Het stille midden én de kritische flanken.

De SER zoekt manieren om al die stemmen te horen. Zo is er sinds enkele jaren het Jongerenplatform dat de SER gevraagd en ongevraagd advies geeft. Ook is onlangs het aantal SER-zetels uitgebreid voor zzp'ers. Er zijn vele manieren om stemmen uit de samenleving te betrekken in onze advisering. Dat is al bewezen met brede akkoorden als het Energieakkoord en Klimaatakkoord, met adviezen van het SER Jongerenplatform, adviezen voor de aanpak van arbeidsmarkttekorten in maatschappelijke sectoren en van de problemen in de jeugdzorg.

Op de agenda voor de toekomst staan onderwerpen als het verdienvermogen van Nederland, een leven lang ontwikkelen en de bestaanszekerheid van burgers. Onderwerpen waar grote groepen in de samenleving belang bij hebben. Via allerlei vormen van participatie willen we alle belangen in het vizier krijgen en houden. Denk aan dialoogtafels, burgerforums en misschien wel een burgerberaad. Dankzij de digitalisering hebben we het tij mee: er zijn veel nieuwe inspraak- en participatiemogelijkheden. Ik hoop ook dat kunstenaars en mensen uit de creatieve industrie ons gaan helpen om anders naar ingewikkelde vraagstukken te kijken en nieuwe, creatieve oplossingen te bedenken.

De SER heeft bijna 75 jaar ervaring met de maatschappelijke dialoog. Ik zie deze vorm van maatschappelijke democratie als aanvullend op de politieke democratie. Wij willen met het parlement en de regering in goede dialoog zijn. Dat is van het allergegrootste belang in een versnipperd, gepolariseerd politiek landschap. Het is de enige manier om niemand achter te laten. Een regeringscoalitie is er voor vier jaar en kan tussentijds vallen. De dialoog in de polder gaat door.

Kim Putter

Voorzitter Sociaal-Economische Raad

WILMOTSCHE HEERBEK
BEWONER

- + geen hoortopologie
- + cultuurhistorie
- + lokale natuur
- + regionale economie (Maas)
- + Best passende voor huidige situatie

extra
- participaties met gemeentelijke instellingen
- samenwerking/instellingen

Een vaste groep van vrijwillig aangemelde bewoners praat mee over de gewenste aanpassingen die gedaan moeten worden om de Maas klaar te maken voor de toekomst: een belangrijke vorm van inspraak voor de betrokken burger.

Burgerberaad: in de juiste context een prachtig instrument

De toekomst van Europa? Niet over beginnen in een burgerberaad. Het homohuwelijk? Ja, bij uitstek een geschikt onderwerp. Daarover waren alle aanwezigen het zo'n beetje eens tijdens de bijeenkomst op 17 april in Den Haag. Drie deskundigen uit praktijk en onderzoek gingen er, met elkaar én met medewerkers van de SER, in gesprek over de voor- en nadelen van burgerberaden en de vraag: is het iets voor de SER?

Tekst Berber Bijma **Beeld** ANP/Flip Franssen, ANP/Jos Lammers

Een burgerberaad is een vergaande vorm van burgerparticipatie: een groep burgers, meestal inwoners van een gemeente, gaat intensief met elkaar en met deskundigen in discussie over een onderwerp waar de gemeenteraad niet uitkomt. De 'gewone politiek' (in jargon: de representatieve democratie) laat het hier in feite afweten of komt enkel tot een slap compromis waar niemand echt blij mee is. Een groep betrokken burgers met uiteenlopende standpunten, die

input krijgen van deskundigen, kan dan zorgen voor een doorbraak.

In Noord-Ierland gebeurde dat onder meer met thema's als abortus en homohuwelijk. Ook in Nederland worden burgerberaden georganiseerd. In Amsterdam praatten burgers mee over klimaatbeleid, in de gemeente Súdwest-Fryslân over verduurzaming, in de gemeente Hoeksche Waard over de zondagsrust.

"Voor een vraag waar de gemeenteraad niet uitkomt en die overduidelijk

De definitie van een burgerberaad

Een burgerberaad is een vorm van burgerparticipatie waarbij een groep burgers de overheid – vaak een gemeente – helpt om een besluit te nemen. Het initiatief kan van de burgers komen of vanuit de overheid. Een burgerberaad is meestal tijdelijk, voor één concreet vraagstuk. Om te zorgen voor een eerlijke dwarsdoorsnede van de bevolking, komt een burgerberaad meestal tot stand door middel van loting. Het aantal deelnemende burgers varieert van enkele tientallen tot honderden. In Nederland zijn inmiddels ongeveer veertig burgerberaden georganiseerd. (bron: www.burgerberaad.nu)

Tom van den Nieuwenhuijzen:

‘Het is een enorme organisatie, bijna een schaduwkabinet’

Een burgerberaad is “groots en meeslepend”, zegt Tom van den Nieuwenhuijzen, terugblikkend op de bijeenkomst bij de SER. “Het idee van een burgerberaad is dat mensen zelf eigenaar zijn van het proces en een goed besluit kunnen nemen. Dat vraagt nogal een organisatie – het is bijna een schaduwkabinet. Je moet mensen scholing bieden, maar ook faciliteiten als kinderopvang, mantelzorg, vervoer, maaltijden, de mogelijkheid om hybride deel te nemen. Vanwege die zwaarte noem ik een burgerberaad wel een nucleaire optie: het zwaarste middel dat je pas inzet als je heel zeker weet dat dit het beste middel is.” De grootste bottleneck is volgens hem de representativiteit: krijg het maar eens voor elkaar om een groep burgers om tafel te

‘Het is een nucleaire optie: het zwaarste middel’

krijgen die een goede afspiegeling vormen van de (lokale) samenleving. “Je hebt altijd te maken met een groep mensen die zichzelf uitsluit van een dergelijk proces. Bijvoorbeeld omdat ze zichzelf daar niet geschikt

voor vinden, omdat ze de taal niet spreken of omdat hun energie gaat zitten in financiële problemen. Als je dan een brief krijgt van de gemeente of de SER met de vraag of je wilt komen meepraten, dan heb je daar gewoon geen ruimte voor in je hoofd. Voor die groep moeten we oog houden.”

Een verhelderend inzicht vond Van den Nieuwenhuijzen de opmerking die Evelien Tonkens hierover maakte tijdens de bijeenkomst: “Evelien wees erop dat je deze groep ook kunt betrekken via onderzoeken van sociale wetenschappers. Dat vind ik een mooie gedachte. Er is best veel kennis over de mensen die je niet aan een dialoogtafel krijgt. Door die onderzoeken mee te nemen, kun je indirect toch de informatie vanuit die groepen mee laten wegen.”

moreel-ethisch is, is een burgerberaad een prachtig instrument”, vindt Niek Mouter. Mouter is universitair hoofd-docent in Delft en Leiden en mede-oprichter en wetenschappelijk directeur van Populytics, een organisatie die raadplegingen organiseert voor overheden en bedrijven. “Het homohuwelijk, een vuurwerkverbod of abortus zijn onderwerpen die dicht bij de burger staan. Je hoeft niet grondig ingevoerd te zijn om daar een mening over te hebben.” Bepalend voor Mouter is dat je mensen niet architect laat worden; die rol behoudt de overheid. “Het is net als bij het bouwen van een huis: inwoners hebben doorgaans niet de technische kennis. Ze geven aan wat zij belangrijk vinden bij de bouw en de architect krijgt vervolgens de verantwoordelijkheid voor de uitvoering. Het burgerberaad kan dus wel bezig gaan met een ingewikkeld en groot onderwerp als het klimaat, maar in een voorstadium. Het burgerberaad

neemt geen besluiten, maar geeft de gemeenteraad input over wat burgers belangrijk vinden in klimaatbeleid.”

Tom van den Nieuwenhuijzen, directeur duurzaamheid bij Capgemini Invent, vindt een burgerberaad “voor de juiste context een prachtinstrument”. Hij was voorheen werkzaam in de lokale en landelijke politiek en als strategisch programmamanager voor het burgerberaad in Amsterdam. Ook hij benadrukt dat je mensen vooral moet laten meedenken over wat zij belangrijk vinden, niet zozeer over de daadwerkelijke aanpak. “De kracht van een burgerberaad is het uitgebreide gesprek dat plaatsvindt. Vanuit begrip over en weer komt een groep burgers tot overeenstemming. Juist die discussie geeft een burgerberaad meer waarde, omdat burgers op een georganiseerde manier onderling in gesprek gaan. Dat is anders dan bij bijvoorbeeld een referendum. Het is wel belangrijk dat een burgerberaad

mandaat heeft. Als de gemeenteraad de uitkomst van het burgerberaad ter kennisgeving aanneemt en vervolgens een ander besluit neemt, is het burgerberaad een aanfluiting.”

Dat mandaat is tegelijk ook ingewikkeld, ziet Evelien Tonkens, hoogleraar Burgerschap aan de Universiteit voor Humanistiek. “Er blijft spanning tussen de burgers in het burgerberaad en die daarbuiten, die misschien denken: als het burgerberaad een besluit mag nemen, waarom heb ik dan gestemd? Daarom is het belangrijk dat niet-deelnemende burgers zicht hebben op het proces in het burgerberaad en ook hun input kunnen leveren.”

Of een burgerberaad iets voor de SER zou kunnen zijn? Volgens de drie sprekers is dat niet heel voor de hand liggend. Mouter: “De onderwerpen waar de SER zich mee bezighoudt, zijn meestal niet geschikt voor een burgerberaad waarin burgers echt beleid maken.

De gemeente Eindhoven organiseert een bijeenkomst waarbij bewoners kunnen meedenken over de inrichting van de wijk voor een optimale doorstroming van het verkeer.

Maar je kan ze wel in een voorstadium betrekken bij de vraag wat belangrijk is bij het maken van beleid.” Tonkens: “Ik begrijp dat de SER de burger een stem wil geven, maar binnen het hele palet aan inspraakmogelijkheden zijn er wellicht betere instrumenten om de verscheidenheid aan meningen boven water te krijgen, bijvoorbeeld een hoorzitting.” Van den Nieuwenhuijzen: “Gebruik een burgerberaad alleen als het echt iets toevoegt, alleen al met het oog op de organisatie die erbij komt kijken. En noem het ook alleen dan zo. Als we van alles een burgerberaad noemen, is niets meer een burgerberaad.” ●

In De Correspondent verscheen eerder een artikel over wat de burgerberaden in Ierland zo succesvol (en uniek) maakt. Scan de QR-code en lees het artikel.

Evelien Tonkens:

'De representatieve democratie moet het laatste woord houden'

Evelien Tonkens had verwacht dat Mouter en Van den Nieuwenhuijzen de SER wél een burgerberaad zouden aanraden, zegt ze in een terugblik op de bijeenkomst. "Ik was prettig verrast dat dit niet het geval was. Ik vind een burgerberaad een heel mooi participatie-instrument, maar wel eentje om selectief en gericht in te zetten. Er moet sprake zijn van een patstelling die niet toe te schrijven is aan partijpolitieke standpunten. Bij de vraag van de SER met betrekking tot burgerberaden was daarvan geen sprake, als ik goed geïnformeerd ben. Daarbij is de SER zelf een soort burgerberaad: een vorm van participatie van werkgevers en werknemers."

"Een moeilijke vraag zou bovendien zijn: hoe verhoudt de uitkomst van een burgerberaad zich tot de beraadslagingen van de SER zelf? Dat is ook precies de vraag die speelt tussen burgerberaden en de representatieve

democratie. Stel dat een burgerberaad zich uitspreekt voor een basisuitkering. Als de representatieve politiek het voorstel overneemt, kunnen de kiezers zich belazerd voelen, want waarom laat hun gekozen volksvertegenwoordiger zich overrulen door een willekeurig samengestelde groep burgers? Andersom geldt: als de representatieve politiek het voorstel niet overneemt, kunnen de deelnemers aan het burgerberaad zich belazerd voelen."

Tonkens vindt het belangrijk dat de representatieve democratie altijd het laatste woord houdt. "De representativiteit van volksvertegenwoordigers is groter dan die van een burgerberaad. Bovendien zijn volksvertegenwoordigers verantwoording schuldig aan hun kiezers. Een burgerberaad niet, want dat is niet gekozen en heeft geen beloftes gedaan." Een hardnekkig probleem blijft dat in alle

vormen van burgerparticipatie de theoretisch opgeleiden en al actieve burgers oververtegenwoordigd zijn. Tonkens: "De hoop is dat een burgerberaad dit probleem door middel van loting niet heeft. Maar ook bij loting nemen vooral de theoretisch opgeleiden de uitnodiging aan. Een positieve uitzondering zijn de – gelote – wijkcomités in Rotterdam, waar praktisch opgeleiden aan meededen na een persoonlijke uitnodiging van de wijkmanager. Die intensieve rekrutering is cruciaal, blijkt uit recent onderzoek. Dus wanneer die intensieve werving niet mogelijk is en je toch goed wilt meewegen wat de praktisch opgeleiden bezighoudt, is het veel effectiever als een aantal goed gekwalificeerde sociaalwetenschappelijke onderzoekers zich onderdompelen in hun leefwereld. Zij zullen oneindig veel meer informatie kunnen ophalen dan een burgerberaad hun ooit kan ontputselen."

Niek Mouter:

'Mensen accepteren politieke besluiten nou eenmaal niet altijd'

Niek Mouter vindt het een "interessante observatie" dat Tonkens, Van den Nieuwenhuijzen en hijzelf tijdens de SER-bijeenkomst vrijwel gelijk bleken te denken over burgerberaden, vertelt hij achteraf. "Onafhankelijk van elkaar komen we tot dezelfde conclusies. Bijvoorbeeld dat we voor de SER weinig nut zien in een burgerberaad waarin niet de SER maar burgers beleid maken, maar ook over welke onderwerpen zich wel en niet lenen voor een burgerberaad."

Mouter is het met de anderen eens dat een burgerberaad in feite een zwaktebod is voor een democratie. "Vaak kunnen besluiten genomen worden binnen de representatieve democratie: door de mensen die

gekozen zijn. Maar we merken helaas ook dat het draagvlak voor die representatieve democratie is afgenomen. Mensen accepteren politieke besluiten niet altijd. Bovendien komen politici er simpelweg niet altijd uit. Met burgerparticipatie – in de zwaarste vorm met een burgerberaad – haal je kennis binnen die je als gemeenteraad niet hebt."

De representativiteit van een burgerberaad is een ingewikkeld punt. Mouter pleit voor een genuanceerde blik. "Natuurlijk moet je altijd streven naar een goede afspiegeling van de samenleving. Tegelijk zien we dat een niet-representatief burgerberaad ook heel succesvol kan zijn. De burgerberaden over abortus en het homohuwelijk in

Noord-Ierland staan internationaal bekend als zeer geslaagd, terwijl die raden niet representatief waren. Ik vind dus dat we niet heel dogmatisch moeten doen over de representativiteit van burgerberaden."

De uitwisseling van informatie met de burgers die niet in het burgerberaad zitten is wél een harde voorwaarde, vindt Mouter. "Het grote publiek moet weten waar het burgerberaad mee bezig is. En iedereen moet de kans krijgen daar op een zeker moment input voor te leveren, op een gestructureerde manier. Anders denken burgers: wie zijn eigenlijk die mensen die een besluit nemen? Als iedereen inbreng kan leveren, is de legitimiteit van een burgerberaad beter geborgd."

Doe het goed of doe het niet

Onze democratie is kwetsbaar geworden. Een groeiende groep mensen voelt zich niet gehoord of vertegenwoordigd binnen de democratie. Tegelijkertijd maakt versnippering van het politieke landschap en de race om zetels het politici moeilijk om besluiten te nemen. Zeker als het gaat om gepolariseerde onderwerpen en de lange termijn. Zo veranderen problemen in onbestuurbare crises: zie de stikstofcrisis, de klimaatcrisis en de aanstormende zorgcrisis als gevolg van vergrijzing. Deze grote problemen verdelen onze samenleving.

Burgerberaden uit de hele wereld laten zien dat inwoners heel goed in staat zijn om via dialoog met elkaar en met deskundigen tot oplossingen te komen voor *wicked problems*. Deelnemers kunnen zichzelf niet opgeven, maar worden geselecteerd via gewogen loting. Daardoor vormen ze een betere afspiegeling van de samenleving dan een gekozen volksvertegenwoordiging en voorkom je dat alleen *the usual suspects* meedoen. Opvallend is dat ook inwoners meedoen die 'afgehaakt' leken: zowel gevraagd worden als het deelnemen geeft het gevoel dat hun stem er toch toe doet in de democratie.

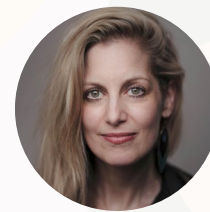
Ik zie het burgerberaad als noodzakelijke aanvulling op de representatieve democratie. In landen om ons heen hebben burgerberaden beweging gekregen in de meest vastgelopen en gepolariseerde dossiers. Van abortuswetgeving en de aanpak van biodiversiteitsverlies in Ierland, tot klimaatbeleid in Spanje en het coronapaspoort in Noord-Macedonië. Gelukkig zie ik ook in Nederland steeds meer belangstelling voor burgerberaden, zowel lokaal, provinciaal als nationaal.

'We kunnen de polarisatie doorbreken'

Belangrijk is wel dat een burgerberaad op een goede manier wordt uitgevoerd. Zo liep het Franse klimaatberaad uit op een grote teleurstelling, omdat de Franse Senaat, die niet in het proces was meegenomen, het grootste deel van de aanbevelingen afwees. Daardoor voelden de deelnemers van het burgerberaad én vele burgers zich alsnog belazerd. Mijn oproep is dan ook: doe het goed of doe het niet. Neem voldoende tijd en doe een goed gewogen loting. Zorg voor onafhankelijke gespreksbegeleiders en geef het burgerberaad voldoende mandaat. Maak vooraf duidelijk onder welke voorwaarden de uitkomsten worden overgenomen.

De SER kan hier een rol in spelen: bijvoorbeeld als orgaan dat mede toeziet op de randvoorwaarden, of als thuisbasis dient van een 'nationaal secretariaat burgerberaden' dat ondersteuning biedt. Zodat niet telkens het wiel hoeft te worden uitgevonden. Of misschien kan de SER zelfs organisatorisch onderdak bieden aan een permanent burgerberaad.

Laten we er vooral niet langer mee wachten. Een burgerberaad kan helpen om polarisatie te doorbreken en tot oplossingen te komen die ons als samenleving weer hechter maken. Een burgerberaad maakt het mogelijk om gezamenlijk het verhaal van de toekomst van ons land te schrijven.

Eva Rovers

Eva Rovers is directeur van Bureau Burgerberaad en auteur van het boek 'Nu is het aan ons' (2022).

‘Mensen willen eigenaarschap, zélf beslissen’

Aan het woord

Ferenc van Damme
beleidsontwikkelaar bij
Studio Vers Bestuur

De samenleving verandert snel, en daar hoort een nieuwe manier van besturen bij. Studio Vers Bestuur, een platform dat is opgericht door de provincie Overijssel, zoekt naar de bijbehorende spelregels. Volgens procesbegeleider Ferenc van Damme gaat dat veel verder dan het stimuleren van burgerparticipatie. Met praktijkvoorbeelden ter inspiratie laat hij zien dat succesvolle burgerparticipatie niet hoeft te draaien om meeste stemmen gelden.

Tekst Nicole Gommers **Beeld** Ferenc van Damme/Studio Vers Bestuur

Ferenc van Damme kreeg ooit het geestige label ‘guerrilla-ambtenaar’ opgeplakt: om te werken aan bestuurlijke vernieuwing breekt hij radicaal met oud denken. Zijn missie slaat hij zelf liefst zo plat mogelijk: “Ik wil de wereld een stukje beter maken. Ambtenaren zie ik als civil servants. Wij zijn er om inwoners te dienen. Over ‘burgers’ zul je mij nooit horen. Dat klinkt als leek, amateur.”

Dienen, dat is precies wat Van Damme met het programma Studio Vers Bestuur in de provincie Overijssel doet. Hoewel je ook kunt zeggen dat hij bestuurslagen flink opschudt. “Om te beginnen die van de provincie zelf. Studio Vers Bestuur werd als ‘dochteronderneming’ van de provincie in het leven geroepen, een plek waar we zoeken naar spelregels voor de toekomst in een snel veranderende wereld.” Dat is niet alleen voor de provincie belangrijk, stelt Van Damme. “Of het nu gaat om een gemeenteraad, politieke

partij, de vakbond, de korfbalvereniging of het koor: álles met een bestuur heeft het moeilijk.” Dat blijkt verklaarbaar: “Gedreven door technologische vernieuwingen en alle keuzes die we daardoor hebben, worden we steeds autonomer. We willen niet langer toeschouwers zijn van de politiek, hebben geen tijd voor de muziekvereniging. Het gevolg is dat organisaties hun bestaansrecht dreigen te verliezen. Er zijn besturen die al vier jaar zonder voorzitter zitten en bij politieke partijen ontbreekt nieuwe aanwas.”

Nieuwe vormen van bestuur en organisatie blijven desondanks nodig voor samenhang in de samenleving. De vraag is: hoe dan? Van Damme: “Als besturen bij ons aankloppen, gaan we samen leren door te doen: we zijn lerende partners. Burgerparticipatie is niet het middel om het verkrummen van oude structuren tegen te gaan. Participeren komt te vaak neer op iets mogen zeggen en later horen wat er al dan niet mee gedaan wordt. Ook dat is oud denken.

Mensen willen eigenaarschap: zélf beslissen, zélf verantwoordelijk zijn.”

Een samengesteld plan

Een mooi voorbeeld vindt Van Damme een project met de gemeente Staphorst. “De gemeenteraad wilde samen met inwoners bepalen wat er met een voormalig schoolterrein ging gebeuren. We zijn twee jaar bezig geweest: het kost tijd om duidelijk te maken dat mensen als gelijkwaardige partners mee mogen beslissen. Uit tientallen ideeën zijn uiteindelijk vier hoofdideeën voortgekomen. Een overweldigende meerderheid – 96 procent van de honderden inwoners die meededen – koos voor een project begeleid wonen.” Toch was het geen kwestie van meeste stemmen gelden. “Dat vind ik de slechtste vorm van democratie. Als zestig procent het een wil, en veertig procent het ander, dan zijn er veel teleurgestelden. Als je samen naar een besluit toegroeit, kun je ook tot een samengesteld plan komen. De een wilde het sociale project, er waren ook

Wat maakt een huis tot een thuis? Onder leiding van Studio Vers Bestuur praten potentiële bewoners, familie en zorgprofessionals 'in co-creatie' over het ideale thuisgevoel voor een nieuw zorgconcept in Kampen.

stemmen voor een klompenpad en een insectenhotel: dat kon prima samen.”

Ook een succesverhaal is het voorbeeld van waterschap Vechtstromen, dat de rivier de Regge wilde laten meanderen door het landschap. Van Damme: “Voor het plan moesten bomen gekapt worden en dat stuit nou eenmaal vaak op weerstand. Er was al geld gereserveerd voor rechtszaken. Maar toen inwoners van het dorp Enter eigenaar werden van het vraagstuk – wat kappen we wel, wat niet en wat doen we met het hout – bleek het proces zonder onvertogen woord te verlopen. De inwoners lieten van het hout een replica maken van een prachtig bruggetje dat er in de 19e eeuw stond, en lieten veel nieuwe bomen planten. Als een autonome groep zelf het besluit neemt, is er niemand om boos op te zijn.”

Zo werkt Studio Vers Bestuur vaak samen met jongeren. Op basisscholen, waar leerlingen zich buigen over verkeersveiligheid, tot hogescholen en universiteiten door het hele land.

Bijvoorbeeld om te onderzoeken hoe de opkomst bij de provinciale verkiezingen onder jonge mensen beter kan worden vormgegeven. Maar ook hoe het bestuur van een wijk zichzelf opnieuw zou kunnen uitvinden, zodat ook jonge mensen zich meer mede-eigenaar van hun wijk voelen.

De aanpak van Studio Vers Bestuur is voor Nederland uniek. “Het is jammer dat alleen de provincie Overijssel hiermee zo actief is, want dit initiatief landelijk opschalen is hard nodig. Als we een succesvolle democratie willen, moeten we samenwerken met al die kleurrijke, eigenwijze Nederlanders die allemaal hun eigen mening en wensen hebben. Dat kan alleen door te begrijpen dat besturen oude stijl niet meer past bij deze tijd. Persoonlijk vind ik het een privilege om te mogen meemaken dat de spelregels veranderen waar we bij staan.” ●

Over Studio Vers Bestuur

Studio Vers Bestuur werkt samen met lerende partners – uiteenlopende organisaties met een bestuur, bijvoorbeeld gemeenteraden, waterschappen, politieke partijen, onderwijsinstellingen, sportverenigingen of mensen die een gebiedscoöperatie zijn begonnen – aan bestuurlijke vernieuwing. Het provinciale programma bestaat acht jaar en is een initiatief van de provincie Overijssel. Op dit moment bekijkt Overijssel of Studio Vers Bestuur een structureel onderdeel van een van de provinciale kerntaken kan worden: werken aan de kwaliteit van het openbaar bestuur en de democratie. Scan de QR-code voor meer informatie over Studio Vers Bestuur.

‘De verbinding raakt uitgehold’

Maatschappelijke organisaties zijn de verbindende schakel tussen ons als burgers en het openbaar bestuur. Maar die verbinding raakt uitgehold omdat organisaties moeite hebben leden aan zich te binden, constateert hoogleraar Caelesta Braun tijdens een lezing bij de SER. Daardoor is het ingewikkelder geworden om mensen te betrekken bij politieke besluitvorming. “Het gevaar is dat de achterbannen zich niet vertegenwoordigd voelen.”

Tekst Nicole Gommers Beeld Caelesta Braun

“W e participeren ons kapot, maar hebben er niks aan!”, verzuchtte een bestuurder onlangs tegen Caelesta Braun. Braun is als hoogleraar Openbaar Bestuur & Maatschappelijke Democratie verbonden aan de Universiteit Leiden en snapt zijn frustratie, maar ziet ook waar het verkeerd lijkt te gaan. “Deze bestuurder heeft op talloze inspraakavonden te maken met boze burgers, die in zijn beleving meestal ‘tegen’ alle plannen zijn. Dat komt waarschijnlijk omdat het geluid van diezelfde boze burger in een eerder stadium niet of onvoldoende is gehoord. En als hij of zij wel gehoord is, dan wordt er vaak niet goed teruggekoppeld wat er met de inbreng wordt gedaan.”

De verhouding van publieke instanties tot groepen met weinig mobilisatiekracht – zoals Braun mensen noemt die niet of nauwelijks op de radar staan – is kwetsbaar. “Deze mensen blijven uit het

zicht van de besluitvormers. Maar de sentimenten die bij deze groepen leven, worden wel heel erg gevoeld binnen de samenleving.”

Het meest voor de hand liggende voorbeeld hiervan is volgens Braun de toeslagenaffaire, maar er spelen meer kwesties die de afstand tussen de burger en bestuurlijk Nederland inzichtelijk maken. Zoals de achteruitgaande leesvaardigheid van kinderen in Nederland. “Ik zie dit als een van de meest urgente maatschappelijke vraagstukken van nu, en zou er graag onderzoek naar doen. Het lijkt erop dat de afnemende leesvaardigheid zich vooral afspeelt binnen specifieke sociaaleconomische groepen. Het heeft een negatieve impact op het uiteindelijke opleidingsniveau van kinderen en jongeren, de ontwikkeling van hun burgerschap en daarmee op de rol die zij in onze samenleving kunnen spelen. De enorme urgentie hiervan wordt te weinig gevoeld bij politiek-bestuurlijk Nederland. Het vraagstuk staat niet hoog

genoeg op de politieke agenda, deels omdat de groepen die dit treft bestuurlijk gezien vrij onzichtbaar zijn.”

De belangen van groepen die minder goed in staat zijn om met de vuist op tafel te slaan, noemde Braun in haar gelijknamige oratie in september 2022 ‘ongekende belangen’. Ze identificeert echter nóg een groep met ongekende belangen, die juist behoorlijk invloedrijk is. Denk bijvoorbeeld aan de agro-industriële belangen die zich, verborgen achter het aaibare beeld van ‘de boer’, roeren in het stikstofdebat. “Overleg over grote politieke en economische belangen, die vaak doorslaggevend zijn bij besluitvorming, speelt zich hier buiten het zicht van de samenleving af. En zijn daardoor ongekend. Beide ongekende belangen kunnen het vertrouwen in de rechtsorde aantasten. Onmachtige groepen – individuele burgers, maar ook burgers die georganiseerd zijn binnen weinig invloedrijke maatschappelijke organisaties, van de speeltuinvereniging tot

Aan het woord

Caelesta Braun,
hoogleraar Openbaar
Bestuur & Maatschap-
pelijke Democratie

'Iedereen spreken
kan niet, maar ga wel
actief na wie nog onder-
vertegenwoordigd is'

migrantenorganisaties – staan tegenover invloedrijkere groepen die wél veel voor elkaar lijken te krijgen. “Dat er dan sprake is van groeiend wantrouwen, is geen rare uitkomst. Het is zeker mogelijk dat dit polarisatie in de hand werkt.”

Dominante stemmen

Braun onderzoekt de rol van externe belanghebbenden in het publieke besluitvormingsproces. Ze wil weten hoe deze maatschappelijke groepen op een effectieve en inclusieve manier betrokken kunnen worden bij publieke besluitvorming. “Nederland is van oudsher een rijk georganiseerd land als het gaat om participatie en politieke betrokkenheid.” Het belang van participatie en representatie – met dat laatste wordt een brede vertegenwoordiging van groepen bedoeld, zodat we niet alleen de dominante stemmen horen – is groot. Besluiten waarin de inbreng van alle relevante belanghebbenden is meegenomen, worden immers breder gedragen. Sterker nog: “In essentie kun je geen beleid maken, een goed advies of programma uitdenken of zorgen voor een goede uitvoering, als je de samenleving niet voldoende betreft.”

Het betrekken van zowel maatschappelijke organisaties als burgers is echter ingewikkelder geworden, constateert Braun: “Partijen binnen het maatschappelijk middenveld staan onder druk. Van buurtverenigingen tot en met ngo’s, en ook werkgeversorganisaties zoals VNO-NCW. Ze kampen met dezelfde problematiek, die samenhangt met individua-

lisering: ze hebben moeite om leden aan zich te binden en te behouden.

Maatschappelijke organisaties zijn de verbindende schakel tussen ons als burgers en het openbaar bestuur, maar die verbinding raakt uitgehold. Deze organisaties krijgen de belangen van hun leden daardoor vaak moeilijker op het netvlies en hebben er moeite mee deze te vertalen naar politieke inbreng. Als ik dit betrek op de SER, waar werkgevers, werknemers en onafhankelijke deskundigen samenwerken om tot overeenstemming te komen over belangrijke sociaaleconomische onderwerpen, dan is dus het gevaar dat de achterbannen van werkgevers of werknemers zich niet vertegenwoordigd voelen. Dat kan betekenen dat de kapper op de hoek zich totaal niet kan vinden in het perspectief van de werkgevers. Of groepen werknemers, die zich steeds minder in vakbonden organiseren, voelen zich gepasseerd. Een advies reflecteert dan vooral de invalshoeken en expertise van de bureauorganisaties, en dat gaat vaak ten koste van het draagvlak.”

Verankerd

Paradoxaal genoeg wordt dit probleem volgens Braun juist (deels) veroorzaakt doordat burgerparticipatie door publieke instanties als groot goed wordt gezien. “Ze zien het als intrinsiek wenselijk voor democratische besluitvorming. Zo sta ik er ook in, maar tegelijkertijd lijkt het erop dat dit het denken over participatie verblindt. Participatie moet niet alleen een intrinsiek positief proces zijn: het

moet ook stevig verankerd zijn binnen besluitvorming en die besluitvorming ook daadwerkelijk kunnen beïnvloeden.” Aan die verankering ontbreekt het nogal eens, blijkt uit Brauns onderzoek. “Burgerparticipatie lijkt bijvoorbeeld te vaak als apart proces georganiseerd te worden, of in een later stadium. Maar als je de grote lijnen van een programma of advies al met elkaar hebt bedacht en uitonderhandeld en dán pas op zoek gaat naar inkleuring, doe je geen recht aan het potentieel van participatie en is dit gedoemd te mislukken.” Participatie is immers niet bedoeld om al bestaande invalshoeken te verrijken; het gaat er juist om de onbekende invalshoeken op tafel te krijgen.

Minder dan iedereen

Als burgerparticipatie een los proces is, werkt dat in de hand dat nieuwe, andere invalshoeken die dit oplevert van tafel geveegd worden. Want die passen niet binnen het uitgewerkte plan, en de politieke druk richting de eindstreep werkt beperkend. “Zo organiseren we teleurstellingen. We moeten meer moeite doen burgers en maatschappelijke organisaties gezamenlijk te betrekken en participatie te verankeren in besluitvorming. En dan juist niet als losstaand proces.”

Deze boodschap roept soms wat weerstand op. Braun: “‘We kunnen toch niet iederéén spreken?!’ zegt men dan. Dat klopt, en dat hoeft ook niet. Ambtenaren die een programma schrijven, of de leden van de SER die een advies voor-

‘Ongekende belangen kunnen het vertrouwen in de rechtsorde aantasten’

‘Participatie gaat er juist om de onbekende invalshoeken op tafel te krijgen’

bereiden, zouden in een vroeg stadium kunnen bedenken wie relevante belanghebbenden zijn voor dit dossier. Ga na wie er al vertegenwoordigd is en wie nog niet, of te weinig, en benader die groepen actief. Dat is heel wat minder dan iedereen.”

Beter aansluiten op de leefwereld van iedereen – wat dus iets anders is dan ‘iedereen spreken’ – is niet simpel, geeft Braun toe. “Het is moeilijk de individuele burger te bereiken. Ik neem even mijzelf als voorbeeld: ik ben een geëngageerd persoon, ik doe zelfs onderzoek naar participatie en representatie. Toch vind ik het moeilijk superactief betrokken te zijn bij organisaties, simpelweg omdat ik een baan en een gezin heb.” Het begint dus al bij dit soort pragmatische problematiek, en minder geëngageerde mensen aanhaken is nog moeilijker. “Er is geen silver bullet. Vaak wordt gedacht dat de oplossing schuilt in een apart burgerberaad, een internetconsultatie of andere hippe vormen van participatie. Maar uit onderzoek blijkt dat je met internetconsultaties de groepen met weinig mobilisatiekracht nauwelijks beter bereikt. En aparte burgerberaden lijken tot weinig invloed te leiden zonder

intensief maatwerk en goede inbedding. De bureauorganisaties van beroepsorganisaties en het openbaar bestuur moeten dus gericht op zoek gaan om belanghebbenden te identificeren, fysiek of online, en mensen aanspreken. Dat kost tijd en vergt creativiteit. En daarbij moeten we ons realiseren hoe belangrijk een eerlijke terugkoppeling aan belanghebbenden, inclusief individuele burgers, in een vroeg stadium is. Dus óók als je na rijp beraad de inbreng niet meeneemt.”

De moed om te veranderen

De boodschap van Braun geldt voor het openbaar bestuur als geheel, maar zeker ook voor de SER. Ze ziet beter georganiseerde participatie als enige waardevolle manier om relevant te blijven. Als de SER goed is ingebed in de samenleving, doet dat meer recht aan de vraagstukken die behandeld worden. “Dat geeft meteen antwoord op de vraag die ik weleens hoor: ‘De SER is al een vertegenwoordigende organisatie, dus waarom zouden we op zoek moeten naar extra vertegenwoordiging?’ De vraagstukken waarover de SER zich buigt, zijn zo groot dat het brede perspectief noodzakelijk is. Neem bijvoorbeeld de advisering rondom

het nieuwe pensioenstelsel: dat gaat over iedereen, en niet alleen over de sociaaleconomische belangenorganisaties. Een goed verankerd participatieproces kan dan juist een meerwaarde zijn. Dat vergt een omslag in het denken.” Tijdens de lezing die Braun eind maart 2023 over dit thema gaf aan beleidsmedewerkers van de SER, had ze het gevoel dat haar boodschap welkom was. Hooguit is de boodschap over een integraler perspectief op maatschappelijke democratie nog een beetje onwennig. “Iemand zei dat de SER een 70-jarige organisatie is, en dat hij het adviesorgaan de moed gunt de participatie en representatie anders aan te pakken. Dat vond ik een treffende uitspraak. De SER is een zeer relevant instituut dat al decennialang sociaaleconomische belangen verbindt met onafhankelijke deskundigheid in zijn advisering. Tegelijkertijd opereert die in een veranderende samenleving. Dat is ingewikkeld en je kunt dan niet alleen afgaan op de expertise die al in huis is en de inbreng van leden en kroonleden. Daarom gun ik ook de SER het potentieel van participatie: voeling houden met alle belanghebbenden, dus ook burgers.” ●

In maart 2023 organiseerde de SER de ‘participatieweken’ om het onderwerp participatie en representatie onder de aandacht te brengen en medewerkers te informeren en inspireren. Participatie is een actueel onderwerp binnen de SER, en de mogelijke voordelen voor het maken van beleid zijn zeer relevant voor het SER-werk. Bij een van de bijeenkomsten werd professor Caelesta Braun uitgenodigd voor een lezing. Brauns expertise omvat belangenbehartiging, publieke besluitvorming en toezicht. Aan de Universiteit Leiden onderzoekt ze de rol van externe stakeholders in het publieke besluitvormingsproces, en hoe we ervoor kunnen zorgen dat externe stakeholders daar op een effectieve en inclusieve manier bij worden betrokken.

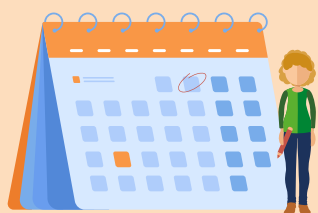
Deelnemen, bijdragen en meedenken: 5 tips

Organisaties die de kennis en ervaring van de samenleving aanboren, nemen betere besluiten. Tom Schuurmans is programmamanager van het Kennisknooppunt Participatie bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Hij deelt vijf handvatten om zelf aan de slag te gaan met burgerparticipatie. Maar let op: het is geen afvinklijst.

Tekst Dorine van Kesteren **Beeld** Vectorgrove

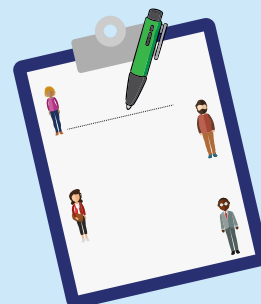
1 Nodig tijdig de juiste mensen uit

Denk al bij de start van een nieuw beleidsinitiatief na over de mensen met wie je om tafel wilt. Welke burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties worden direct geraakt door het initiatief? Wie voelen zich hierbij betrokken en liggen er wakker van? Schuurmans: "Benader een brede groep mensen, dus niet allemaal met dezelfde leeftijd, woonplaats en opleiding. Dat voorkomt blinde vlekken. En schakel hen op tijd in: in het stadium dat er nog ruimte is voor inbreng. Wanneer dit precies is, hangt af van het project. De ene keer hebben burgers meer tijd nodig om alle informatie tot zich te nemen dan de andere keer."

2 Maak ieders rol duidelijk

Leg in een participatieplan vast wie er worden betrokken en wanneer, waarover en met welk doel dat gebeurt. Bepaal op welke manier – bijvoorbeeld via straatinterviews of een burgerpanel – en wat er vervolgens met de inbreng van de deelnemers wordt gedaan. Stem het participatieplan het liefst ook met hen af.

Aan het woord

Tom Schuurmans,
programmamanager
ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat

Het Kennisknooppunt Participatie is een initiatief van het ministerie van IenW, dat burgers en bedrijven wil betrekken bij plannen en besluiten – zeker wanneer deze gevolgen hebben voor hun leefomgeving. Het kennisknooppunt gebruikt wetenschappelijke en praktijkkennis om participatie verder te brengen. Meer lezen over het kennisknooppunt Participatie? Scan de QR-code.

3

Zorg voor toegankelijke informatie

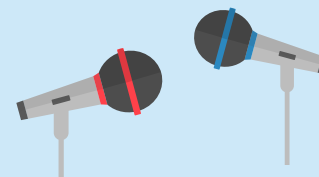
Alleen als burgers beschikken over de relevante informatie, kunnen zij betekenisvol deelnemen aan het participatieproces. Presenteer deze informatie op een toegankelijke manier. Soms zijn onderwerpen erg ingewikkeld of technisch. Dan hebben burgers extra expertise of training nodig. Schuurmans: “Help ze daarbij. Het ministerie van IenW heeft bijvoorbeeld weleens aan een groep bewoners een masterclass gegeven over hoe het luchtruim precies werkt.”

4

Neem de inbreng serieus

Laat burgers na ieder participatiemoment weten wat er met hun inbreng is gedaan. Ook als die opzij is gelegd. Bied inzicht in de achterliggende dilemma's en afwegingen. “Was het proces transparant? Snappen mensen waarom de beslissing is zoals die is? Dan leggen ze zich daar eerder bij neer”, legt Schuurmans uit. Serieuze participatie is alleen mogelijk als ook de bestuurders bereid zijn om de resultaten mee te wegen in de besluitvorming en hierover verantwoording af te leggen.

5

Wees oprecht nieuwsgierig

Participatie is geen kwestie van vinkjes zetten, benadrukt Schuurmans. En ook geen middel om draagvlak te creëren voor een besluit dat je al genomen hebt. “Het gaat om intrinsieke motivatie, de wil om écht te weten te komen wat mensen vinden. Burgers zijn de experts over hun eigen leven en hebben unieke kennis die beleidsmakers niet hebben. Maak dus waar mogelijk gebruik van de lokale gebiedskennis van inwoners, bijvoorbeeld over verkeerssituaties. Dit geldt zeker voor projecten in hun eigen leefomgeving.”

Aan het woord

Linet Verchoore,
coördinator adviesteam
directie Participatie
van Infrastructuur
en Waterstaat

Ministerie verzamelt ideeën
in buurthuis

Ouderen op de bierfiets, ambtenaren de straat op

Fietscafé Enschede. Geen Tour de France, maar een Tour Nederland. Als onderdeel van een platform participatie haalt het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) ideeën op onder burgers over hoe fietsen veiliger en aantrekkelijker kan worden gemaakt. Tijdens het Fietscafé hoort het departement krachtige statements en creatieve ideeën over hoe meer mensen op de fiets te krijgen. IenW wil niet langer aan het eind van de besluitvorming luisteren, maar juist in een vroeg stadium.

Tekst Ton Bennink Beeld Dirk Hol

Het regent in Enschede. Toch staan op 11 mei om zeven uur 's avonds voor het wijkcentrum Het Stroinkshuis tal van ov-fietsen en een ligfiets. Ongeveer veertig deelnemers aan het fietscafé wijken niet voor een druppeltje meer of minder. “Eigenlijk hadden we dit het autocafé moeten noemen. Dan waren er ook mensen gekomen die het ons fietsers lastig maken”, merkt een van de deelnemers op.

Het is niet de enige suggestie die Liset Verschoore, coördinator adviesteam directie Participatie van IenW, meekrijgt. ‘Enschede’ is de derde halte die Verschoore aandoet, na Den Haag en Joure en vóór Meerssen. Afschaffing van btw op fietsen, meer werkgeversregelingen, minder gemotoriseerd verkeer op fietspaden, meer stallingen én een groene golf voor verkeerslichten bij regen komen voorbij. Dat laatste levert hilariteit op. Anita Stienstra, beleidsmedewerker

Actieve mobiliteit van IenW, vertelt dat een analyse van iemands woon-werkverkeer opleverde dat het slechts tien procent van de reistijd op de fiets regende. Het stuit vanwege dit natte voorjaar op verbaasde gezichten.

Naar de dierentuin dankzij de fiets

De gespreksleiders aan de negen tafels komen van het ministerie en van de gemeente Enschede. Na afloop worden de verslagen gebundeld en horen deelnemers wat er met hun inbreng wordt gedaan. Een mooie suggestie komt van deelnemer Gerry: sluit net als in Antwerpen een halfuur voor en na schooltijd de wegen voor auto's. Beloon kinderen die met de fiets komen met punten die ingewisseld kunnen worden bij de Zoo in Antwerpen.

Liset Verschoore werkt ruim twaalf jaar bij directie Participatie. Natuurlijk helpt het dat bijvoorbeeld oud-SER-voorzitter Mariëtte Hamer en huidig SER-voorzitter Kim Putters namens de SER de overheid op het hart drukten om meer naar de inwoners te luisteren, beaamt ze. “Deze boodschap geeft een extra impuls. Ga het liefst al aan de slag in fase 0, als er nog niets op papier staat. Haal in het begin verschillende meningen en belangen op. Zo kun je er met elkaar over in gesprek gaan, naar elkaar luisteren en wellicht nog samen oplossingen vinden.”

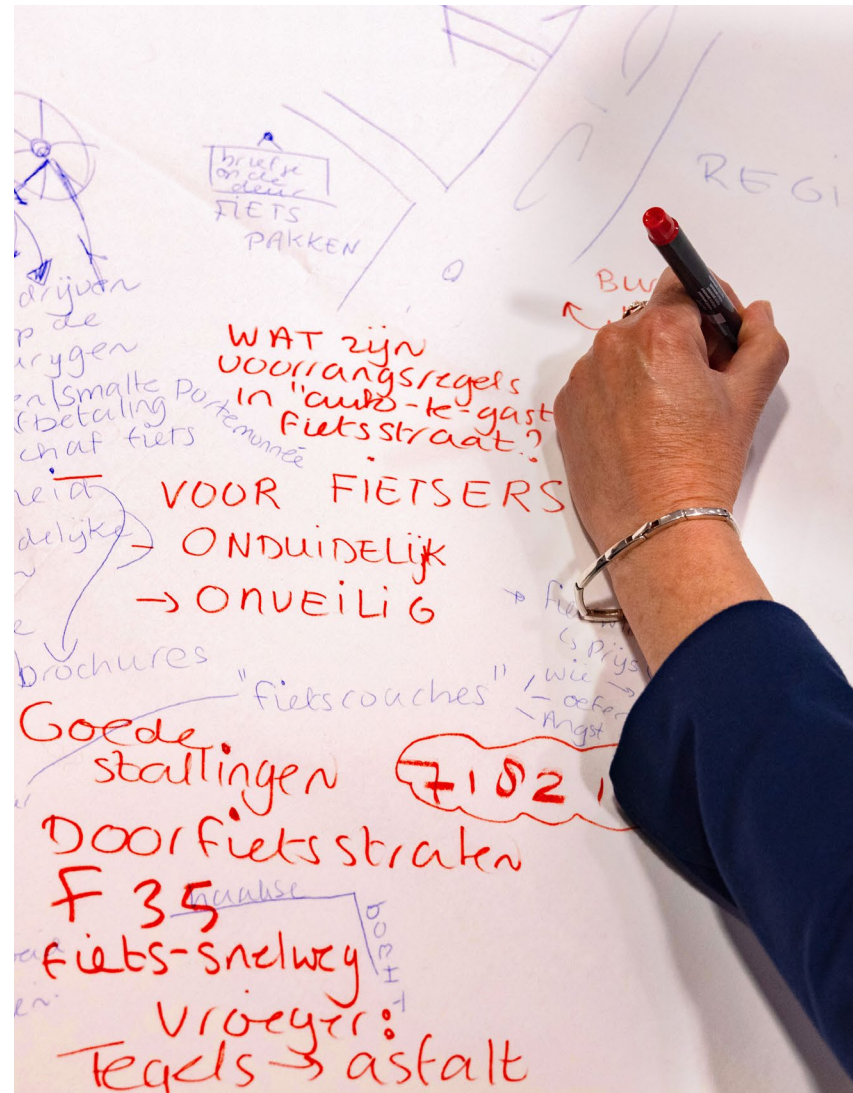
De straat op

Zo ook bij de Lelylijn. Moet het via het spoor en zo ja, wat wordt de route? Weinig stopplaatsen en sneller, of juist met veel en dus wat langzamer? Over dit

soort vragen dachten ruim elfduizend inwoners online mee. Het ministerie doet nu samen met betrokken provincies onderzoek naar de Lelylijn.

“Maar wij gaan met IenW-collega's ook de straat op. Zoals in Groningen laatst. Door actief mensen op te zoeken op straat, bereiken we ook mensen die we minder vaak op participatiebijeenkomsten tegenkomen.”

Want dankzij burgerparticipatie wordt beleid beter, zo stelt Verschoore. Het is niet voor de bühne, zoals criticiasters wel beweren. “Door met inwoners te spreken, krijgen we zicht op wat speelt in de samenleving en kom je tot nieuwe inzichten en inspiratie voor een vraagstuk. Het belangrijkste is dat je oprecht nieuwsgierig bent en terugkoppelt wat je met de inbreng doet. De meerwaarde

van burgerparticipatie is dat alle perspectieven op tafel komen en je tot beter beleid komt. Wij vinden het normaal om mensen te betrekken. Onze projecten kunnen grote gevolgen hebben.”

Leiderschap en durf

Volgens Verschoore is er wel een voorwaarde voordat je de inbreng van burgers ‘ophaalt’, en dat is commitment van de bestuurders. Als het besluit al vaststaat, of als ze het belang van participatie niet inzien, kun je het beter niet doen. “Voor effectieve participatie is het nodig dat ambtenaren en politici een andere houding aannemen. En dat gebeurt steeds meer. Onze staatssecretaris Vivianne Heijnen bijvoorbeeld vindt het heel belangrijk de mensen te betrekken om wie het gaat. Participatie vereist ook

leiderschap en durf. Wacht niet met reacties vragen tot het besluit er grotendeels ligt.”

Natuurlijk kunnen alle verschillende meningen – en soms ook tegengestelde belangen – het best complex maken, maar je hebt dit het liefst zo vroeg mogelijk duidelijk zodat je er nog iets mee kunt doen, aldus Verschoore. Inwoners verwachten dat ze mee kunnen praten over zaken die hen aangaan. Wel is er verschil tussen participatie en draagvlak. “Draagvlak kan een mooi bijproduct zijn, maar is nooit het doel. We

willen mensen niet overtuigen van onze oplossing. Ook kunnen we niet iedereen tevredenstellen. Het is wel belangrijk uit te leggen waarom je iets gedaan hebt. Dat is duidelijke en transparante besluitvorming.”

Bierfiets

Aan een tafel achterin zitten Wim van der Ven, gepensioneerd docent Natuurkunde, en Jan Voogd, oud-medewerker Radartechnologie. De laatste is hier misschien wel omdat hij na alle last minute vliegreizen voor zijn werk de

‘Burgerparticipatie is niet voor de bühne’

Het kabinet wil dat de kerncentrale Borssele na 2033 open blijft. Daarvoor moet als eerste stap de Kernenergiewet worden aangepast. De ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Economische Zaken en Klimaat werken samen aan deze wetswijziging. Tot en met 11 juli 2023 kunnen burgers reageren op het voornemen om de wet te wijzigen en het langer openhouden van de kerncentrale Borssele mogelijk te maken.

Meer participatiemogelijkheden op www.platform-participatie.nl; scan de QR-code.

fiets omarmde. Hij pleit voor minder brommers en minder leeftijdsgenoten die van de auto op de e-bike overstappen. “Die zijn niet gewend om zo hard te fietsen. Levensgevaarlijk.” Tafelgenoot Van der Ven zag zijn fiets eerder gejat bij het Medisch Spectrum Twente en vreest z'n nieuwe fiets bij zijn favoriete club FC Twente ook kwijt te raken. “Het zou me heel wat waard zijn als de gemeente meer investeert in goed bewaakte stallingen.”

De uitsmijter van de avond komt uit de zaal als reactie op een suggestie om ouderen in het verzorgingshuis op een fietstreintje te laten fietsen. “Zoals in Nijmegen, hoe heet dat ook alweer”, vraagt Anita Stienstra zich hardop af. “Een bierfiets!” komt er uit de zaal. Met een lachsalvo en een cadeaubon voor de moeite neemt Enschede afscheid in het buurthuis. Met buiten toch de kans van één op tien. Het regent nog steeds.” ●

‘We willen mensen niet overtuigen van onze oplossing’

Bezint eer ge begint

Waar is burgerparticipatie goed voor? Een veelgehoord argument is dat de mensen die van voorzieningen gebruikmaken, daar maar beter over kunnen meepraten. Dan krijg je namelijk betere oplossingen met – hopelijk – betrokken burgers als ‘bijvangst’. Dat klinkt als een kans die je als gemeente moet grijpen. Zo zien de meeste gemeenten het ook. Sinds de jaren zeventig wisselen allerlei trends in burgerparticipatie elkaar af. Denk aan verschillende vormen van inspraak, G1000, het uitdaagrecht en de momenteel populaire burgerforums en burgerberaden.

De realiteit is echter dat best veel initiatieven mislukken. Nogal wat uitkomsten van participatietrajecten zijn bijvoorbeeld in de la beland, omdat er vooraf geen goede afspraken waren gemaakt over het proces en de status van de opbrengsten. Helaas blijkt ons lerende vermogen klein: nog steeds willen gemeenten maar al te vaak ‘iets’ met burgers en verzuimen ze dat vooraf goed te doordenken.

‘Nog steeds willen gemeenten maar al te vaak “iets” met burgers’

Goede voorbeelden zijn er ook. Bijvoorbeeld de zorgcoöperatie Austerlitz, opgezet door een groep assertieve burgers, die het voor elkaar krijgt dat mensen langer thuis kunnen wonen. De geslaagde voorbeelden maken duidelijk dat burgerparticipatie een zaak van lange adem is, vooral voor de burgers in kwestie. Zij leggen regelmatig hun ziel en zaligheid erin, terwijl het initiatief voor de betrokken overheid slechts een van de vele onderwerpen op de agenda is.

Er is ook goed nieuws. Uit onderzoek blijkt dat niet de juridische kant van een participatietraject het meest ingewikkeld is, maar de afspraken over de status van de uitkomsten en het proces. Onduidelijkheid over het participatietraject kan zorgen voor een averechts effect. Vanuit een bureaula vergroot burgerparticipatie eerder de kloof tussen burger en politiek dan dat het die verkleint. En dat is wel het laatste dat we met burgerparticipatie moeten nastreven.

Esmée Driessen

Esmée Driessen is wetgevingsadviseur bij de Raad van State, gastdocent aan de Universiteit Leiden en Thorbecke-fellow. Haar proefschrift over burgerinitiatieven wordt momenteel afgerond. Daarin onderzoekt ze veelvoorkomende knelpunten waarmee overheden en initiatiefnemers te maken krijgen, onder andere op het gebied van financiering. Ook biedt ze bestuursorganen concrete handvatten om burgerinitiatieven succesvol te faciliteren.

Betekenisvolle dialoog met stakeholders

Niet alleen de overheid, maar ook bedrijven staan voor de opgave om burgerparticipatie te bevorderen. De OESO-richtlijnen voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) vragen bedrijven betekenisvol engagement aan te gaan met stakeholders in hun ketens. Zicht op... stelt hierover vijf vragen aan Jules Beelen van de SER en Suzanne Ekel van de Goldschmeding Foundation.

Aan het woord

Jules Beelen,
projectleider
'Meaningful stakeholder dialogue'
bij de SER

Suzanne Ekel,
programmamanager
menswaardige
economie bij de
Goldschmeding
Foundation

Tekst Corien Lambregtse Beeld Shutterstock/Rawpixel.com

1 Een betekenisvolle dialoog? Wat betekent dat?

Ekel: "De OESO-richtlijnen omschrijven de morele verplichting van bedrijven om verantwoordelijkheid te nemen voor hun internationale toeleveringsketens. Een bedrijf dat bijvoorbeeld kleding, bananen of grondstoffen inkoop, moet weten waar die producten of grondstoffen vandaan komen, wie ze produceert en welke potentiële risico's daarmee zijn verbonden, bijvoorbeeld op het gebied van mensenrechten en milieu. Naast het inventariseren, aanpakken en herstellen van risico's en misstanden hoort daar ook een goede dialoog met stakeholders bij. Die verplichting komt ongetwijfeld ook terug in de IMVO-wetgeving die momenteel in de maak is in Nederland en in Europa."

Beelen: "De afgelopen jaren hebben veel sectorale convenanten aan verduurzaming van ketens gewerkt. Daarbij blijkt het van groot belang om in contact te staan met lokale belanghebbenden, vakbonden en maatschappelijke organisaties. Toch is niet altijd duidelijk wat

een betekenisvolle dialoog precies inhoudt en wat daarbij wel of niet werkt. Het SER-project 'Betekenisvolle dialoog in internationale ketens' heeft als doel daar meer duidelijkheid over te geven en bedrijven handelingsperspectief te bieden. Dit project wordt ondersteund door de Goldschmeding Foundation."

2 Wat is het nut van zo'n dialoog?

Beelen: "Een betekenisvolle dialoog helpt bedrijven beter te begrijpen hoe mensen door activiteiten van Nederlandse bedrijven in hun omgeving en levensomstandigheden worden geraakt. Bedrijven kunnen hun beleid en acties hierdoor beter laten aansluiten bij wat echt nodig is om positieve impact te maken. Als bedrijven een goede relatie hebben met hun leveranciers en andere schakels in de keten maakt hen dat ook weerbaarder in lastigere tijden – zoals tijdens de coronapandemie is gebleken."

Ekel: "Door oprecht naar mensen en hun perspectieven, ideeën, ervaringen, behoeften en zorgen te luisteren, krijgen

bedrijven meer inzicht in hun (potentiële) impact in de keten. Dit vraagt om een medemenselijke reactie, en kan de basis zijn voor een duurzame handelsrelatie die verder gaat dan alleen een financiële transactie."

3 Voor wie is dit project bedoeld?

Beelen: "We richten ons op bedrijven met internationale toeleveringsketens die in contact staan met stakeholders in productielanden en alle schakels daartussen. Het doel is dat bedrijven in hun dagelijkse praktijk invulling geven aan de betekenisvolle dialoog met stakeholders en daarmee een medemenselijke bedrijfsvoering nastreven."

4 Waarom doet de Goldschmeding Foundation aan dit project mee?

Ekel: "Ons fonds zet zich in voor een menswaardige economie. We ondersteunen initiatieven die daar aantoonbaar aan bijdragen, zoals dit SER-project. Een van de cruciale elementen van

medemenselijk ondernemen is betrokkenheid op het floreren van de medemens. Dat vraagt om medezeggenschap en dialoog. Luister naar de stem van mensen, erken hun belangen en honoreer die waar mogelijk.”

5 Wat levert dit project concreet op?

Beelen: “In de eerste fase hebben we aan de hand van literatuuronderzoek, interviews en praktijkvoorbeelden onderzocht wat een betekenisvolle dialoog inhoudt. We hebben meer dan 400 lessen opgetekend, waar ook bedrijven, brancheverenigingen, vakbonden en maatschappelijke organisaties over hebben meegedacht. Op basis daarvan hebben we een werkdocument opgesteld met tien elementen (voorwaarden en acties) voor een betekenisvolle dialoog. We maken onderscheid tussen multi-stakeholderdialogen, waarin breder wordt gesproken over beleid, mogelijke risico’s en oplossingen, en gesprekken

tussen bedrijven en betrokken partijen over geconstateerde risico’s en mogelijke oplossingen.

We gaan nu fase 2 in: we voeren pilots uit waarin we met die elementen gaan experimenteren. We kijken wat goed en minder goed werkt en wat beter kan. In fase 3 zetten we het werkdocument om in instrumenten waarmee bedrijven concreet aan de slag kunnen. Die willen we begin 2024 presenteren.”

Ekel: “We geven bedrijven handvatten om op een goede manier met belanghebbers in gesprek te gaan over risico’s als kinderarbeid, gedwongen arbeid, onveilige werksituaties, aantasting van landrechten of milieuschade. Bedrijven kunnen deze dialoog niet uitbesteden aan certificerende organisaties, maar hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid. Een betekenisvolle dialoog vergt betrokkenheid en persoonlijk contact. Het begint met echt luisteren naar wat mensen vertellen. Dat geeft inzicht in wat er beter kan en moet.” ●

IMVO-convenanten

De SER heeft als facilitator van IMVO-convenanten veel kennis en expertise opgebouwd over hoe bedrijven en sectoren de OESO-richtlijnen in praktijk kunnen brengen. Het SER-project ‘Betekenisvolle dialoog’ helpt bedrijven om in gesprek te gaan met hun stakeholders. Meer informatie hierover is te vinden op de SER-themapagina Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en de projectpagina Betekenisvolle dialoog in internationale ketens.

Impact in de Polder

met Marnix Kluiters

SER

Nieuw: podcast 'Impact in de polder'

In SER's nieuwe podcast 'Impact in de polder' gaat onze host Marnix Kluiters op zoek naar context en antwoorden op complexe vraagstukken waarover de SER zich buigt.

De eerste aflevering staat in het teken van sociaal-economische gezondheidsverschillen. Waarom lukt het Nederland al decennia niet de gezondheidskloof te verkleinen? Te gast zijn hoogleraren Marike Knoef en Jochen Mierau, en ervaringskundige Marcel Vonk. Marcel groeide zelf op in armoede en zet deze ervaring nu in om dakloze jongeren te helpen. Met voorzitter Kim Putters bespreekt Marnix tot slot welke rol de SER speelt in deze maatschappelijke uitdaging.

De grondstoffentransitie staat centraal in de tweede aflevering: deze is nodig om te voorkomen dat de circulaire economie in de knel komt. Welke rol kunnen bedrijven hierin spelen? Marnix gaat in gesprek

met hoogleraar Henri de Groot, Monique Wekking en Joshua van den Hurk.

De derde aflevering gaat over burgerparticipatie: hoe kunnen we de stap maken om mensen meer te betrekken bij het overheidsbeleid en naar hen te (blijven) luisteren? Kroonlid Steven van Eijck, Caelesta Braun en voorzitter van het SER Jongerenplatform Kimberley Sniijders vertellen over het creëren van een plek aan de beleidstafel voor verschillende groepen in de samenleving.

Beluister de eerste afleveringen vanaf 3 juli 2023. Vanaf september iedere eerste maandag van de maand een nieuwe podcast! Beluister de teaser alvast online: scan de QR-code.

